Hat új molylepke faj Magyarország faunájában Six new micro-moths species in Hungary's fauna

Buschmann Ferenc & Pastorális Gábor

Abstract. The authors present the data of six micromoth species firstly recorded from Hungary, *Coleophora didymella* Chrétien, 1899, *Coleophora thurneri* Glaser, 1968, *Apotomis infida* (Heinrich, 1926), *Delplanqueia inscriptella* (Duponchel, 1836) and the recently described *Coleophora proterella* Wikström & Tabell, 2016 and *Anarsia innoxella* Gregersen & Karsholt, 2017 species. The proper diagnosis of each species is also included, in order to help the identification of the Hungarian taxa of the genera *Coleophora*, *Anarsia*, *Apotomis*, and *Delplanqueia*. The adults and their genitalia are illustrated.

Keywords. Lepidoptera, Coleophoridae, Gelechiidae, Tortricidae, Pyralidae, new record, bionomy, distribution, Hungary.

Author's address. Buschmann Ferenc | 5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5. | Hungary |
E-mail: busman.ferenc@gmail.com
Pastorális Gábor | Košická 22/39, 94501 Komárno, Slovakia |
E-mail: pastoralisg@gmail.com

Bevezetés – Introduction

Nemrég jelent meg a Magyarország lepkéinek névjegyzéke című kiadvány (Pastorális, Buschmann & Ronkay 2016), ám az utóbbi időben végzett vizsgálatok és gyűjtések máris változásokat, gyarapodást eredményeztek. Jelen munkánkban hat, a magyar lepkefaunára új molylepke fajt ismertetünk. Bemutatjuk a fajok diagnózisát, bionómiáját, földrajzi elterjedését, habitatját valamint az imágók habitusképét és ivarszervét.

Coleophoridae – Zsákhordómolyfélék

Coleophora proterella Wikström & Tabell, 2016

Coleophora proterella Wikström & Tabell, 2016, *SHILAP Revista de Lepidopterologia* 44 (173): 169–174.

Magyar név – Hungarian name: aranyvessző-zsákosmoly

Magyarországi adat – Hungarian record. Hungary, Kecskemét, 20 km E near Kerekegyháza village, 1 ♂ (GP 4920 JT), 2007.VII.30., leg. T. Nupponen, coll. J. Tabell (Tabell & Wikström 2016).

Diagnózis – Diagnosis. A *Coleophora proterella* tudományra nemrég leírt új faj, mely a *C. virgaureae* Stainton, 1857 fajcsoportból lett elkülönítve az ivarszervek struktúrájában mutatkozó különbségek és a DNA molekuláris vizsgálatok eredménye alapján. Ezeket a leíró szerzők részletesen ismertetik munkájukban. Az új faj morfológiailag leginkább a *C. obscenella* és *C. squamosella* fajokra hasonlít, de azoktól kissé nagyobb és valamivel sötétebb, barnásabb tónusú. Szárnyfeszta-

volsága 13–14 mm. Feje barnássárga, szeme körül fehéres. Tora és válltakarói barnássárgák, utóbbi szegélyei világosabbak, hasa szürke. Ajaktapogatója hosszú, ferdén fölfelé egyenesen előremeredő, barnássárga vagy szürkés barnássárga, második íze alul, csúcsíze a belső oldalán fehéres. Csápja fehér, első harmadában halványbarnán gyűrűzött, tőize rövid szőröktől vastagabb. Elülső szárnya kissé sárgás árnyalatú barna – lásd a leírásban bemutatott fotót –, a csúcstér felé sötétebb, ott gyakran elszórt sötétbarna pikkelyek is tarkítják. Felső szegényén a szárny 2/3-ig vékony, krémfehér csík húzódik, az erek szintén ilyen színűek. A szárny tövétől sötét pikkelyekből álló csík fut végig a ráncban. Rojtja az alapszínél valamivel világosabb. Hátulsó szárnya szürke, rojtja szürkés. Elülső lábpárja sötétbarna, a középső lábpár világosabb, a hátulsó lábak fehéresek. A nemek között szexuális dimorfizmus alig észlelhető, általában a nőstény példányok kissé halványabb színűek. A helyes meghatározáshoz ivarszervi vizsgálat szükséges.

Bionómia – Bionomy. A hernyó tápnövénye a közönséges aranyvessző (*Solidago virgaurea* L.). Cső alakú és nagyon ferde szájszögű zsákja barna, selymes szálaktól kissé pelyhesen bozontos – lásd az eredeti leírásban –, vége kétoldalt lapított. A lárva az aranyvessző magjaival táplálkozik július végétől szeptember végéig, néha egészen október közepéig; általában a *Coleophora virgaureae* lárváival együtt fordul elő. Repülési ideje Észak-Európában május végétől július elejéig tart, a déli országokban augusztus végéig is elhúzódhat.

Elterjedés – Distribution. A faj leírásakor előfordulási adatokként csak Finnország, Magyarország, Spanyolország és Portugália van említve. Azóta kimutatták Svédország, Norvégia, Észtország, Lettország és Németország területéről is (<http://www.lepiforum.de>), nemrég Ignác Richter Szlovákiából is dokumentálta (www.coleophoridae.bluefile.cz).

Élőhely – Habitat. A leírás szerint a meleg, homokos területek lakója, ahol a vasúti- és közúti partoldalak mentén a gazdanövények korán virágoznak; a magyarországi példány a Duna–Tisza köze (Kiskunsági Nemzeti Park) homokján került elő. Újabb egyedekről egyelőre nincs tudomásunk, de a tápnövény országos elterjedéséből és gyakoriságából feltételezve a faj bizonyára több helyen is előfordul.

Megjegyzés – Comment. Az új faj a hazai faunajegyzékben a *Coleophora obscenella* és a *C. balophilella* fajok közé illesztendő be.

Coleophora didymella Chrétien, 1899 (1–2. ábra – Figs 1–2.)

Coleophora didymella Chrétien, 1899, *Bulletin de la Société entomologique de France* 1899: 146–147.

Magyar név – Hungarian name: imola-zsákosmoly

Új adat – New record. Hungary, Nagykáta, Cseh-domb, 2015.V.8., leg. & coll. Ivan Richter, GP 24950 IgR, det. J. Tabell – lásd www.coleophoridae.bluefile.cz.

Diagnózis – Diagnosis. A 15–17 mm szárnyfesztávolságú *Coleophora didymella* faj morfológiai alapon lényegében nem választható el a külső megjelenésében igen hasonló *Coleophora* fajoktól (*brevipalpella*, *serratulella*, *virgatella*, *chamaedriella*, *mareki* és *serpylletorum*). A „szembetűnő” különbség csupán annyi, hogy az elülső szárny felső

1. ábra – Fig. 1. *Coleophora didymella* Chrétien, 1899, imágó/adult, (fotó/photo: Ig. Richter). Hungary, Nagykáta, Cseh-domb, 2015.V.8., leg. & coll. Iv. Richter, det. J. Tabell.

2. ábra – Fig. 2. *Coleophora didymella* Chrétien, 1899, ♀ genitália/genitalia, (gen. prep. GP 24950 IgR, (fotó/photo: Ig. Richter).

3. ábra – Fig. 3. *Coleophora thurneri* Glaser, 1969, imágó/adult, (fotó/photo: Ig. Richter).

4. ábra – Fig. 4. *Coleophora thurneri* Glaser, 1969, ♂ genitália/genitalia, (gen. prep. GP 26170 IgR, (fotó/photo: Ig. Richter).

szegélye egyenesebb – azaz kevésbé ívelt –, mint az említett fajoké, ezért a szárny lécszerűbbnek tűnik, és a sejtől hiányzik a sötétebb, barnás színű vonal. A hátulsó szárnyak sötétebbek, mint a rokon fajoké, barna- vagy sötétszürke. Feje és tora szintén fehér, hasa és lábai sötétebb árnyalatúak. Csápjai barnásak, sötét gyűrűzéssel, az első íz szőrpamacsja többé-kevésbé sötétszürke; a faj az erezetten futó erős barna vonalak miatt összességében sötétebbnek tűnik a fentebb említett fajoktól. Ajaktapogatója rövid, szürke vagy fehéres-szürke. A nőstény egyedek átlag kisebbek, 14–15 mm fesztávúak, világosabbak a hímeknél, hátulsó szárnyaik halványoszürkék. A felsorolt különbségek azonban igen relatívak, s bár az említett

fajok esetében az egyedi variabilitás nem jellemző, biztos faji azonosítás csak ivarszeri vizsgálattal lehetséges.

Bionómia – Bionomy. Cső alakú, két begöngyölt és egymásba tolt levélhez hasonlító zsákja barna vagy sötét barnássárga, 15–17 mm hosszú, a szájszőge kb. 20° (lásd Baldizzone 1991). A hernyó tápnövénye a vastövű imola (*Centaurea scabiosa*), melyen nyáron táplálkozik, majd áttelelés után tavasszal folytatja. Az imágók repülési ideje május elejétől június közepéig tart.

Elterjedés – Distribution. Az irodalom alapján eddig csak Dél-Franciaországból és Olaszországból volt ismert, az óta viszont megtalálták Törökország területén is.

Élőhely – Habitat. A faj minden valószínűség szerint a meleg, sziklás és homokos területek lakója, ahol a vastövű imola (*Centaurea scabiosa*) és annak alfaja, a Sadler-imola (*C. scabiosa* subsp. *sadleriana*) nagyobb számban előfordul. A Magyarországról most ismertté vált példány a Tápió-vidéki Tájvédelmi Körzet egyik fokozottan védett területén, a nagykátai Cseh-dombon folytatott újabb kutatások során került elő, de a tápnövény országos gyakoriságából feltételezve bizonyára sokfelé előfordulhat.

Megjegyzés – Comment. A *Coleophora didymella* faj a hazai fajjegyzékben a *Coleophora serratulella* és a *C. virgatella* fajok közé illesztendő be.

Coleophora thurneri Glaser, 1969 (3–4. ábra – Figs 3–4.)

Coleophora thurneri Glaser, 1969, Zwei neue *Coleophora*-Arten aus Südeuropa. Beitrag zur Kenntnis der Coleophoridae [sic] III. *Coleophora lenae* sp. nov., *Coleophora thurneri* sp. nov. (Lepidoptera, Coleophoridae). – Zeitschrift der Wiener Entomologischen Gesellschaft 53: 3–8.

Magyar név – Hungarian name: Thurner zsákosmolya

Új adat – New record. Bajna-Epöl (5. ábra – Fig. 5.), 2006.IX.15., 1 ♂, leg. et coll. J. Skyva, det. Ig. Richter, GP 26170 IgR.

5. ábra – Fig. 5.

A *Coleophora thurneri*
Glaser, 1969
magyarországi
lelőhelye Bajna-Epöl
térségében

– *Coleophora thurneri*
Glaser, 1969,
located in Hungary
in the region of
Bajna-Epöl (fotó/
photo: J. Skyva).

Diagnózis – Diagnosis. Szárnyfeszítávolsága 11–12 mm. Elülső szárnyának alapszíne „karamell-színű” világosbarna, széles, fehér csíkokkal (gyakran úgy tűnik, mintha ez utóbbi lenne az alapszín!), elszórt, a csúcs felé rendszerint több sötétbarna vagy fekete, nagy pikkelyekkel. Felső szegélyén a szárny egynegyedéig és a ráncban keskeny sötét csík látható. Hátsó szárnya barnás, a sejt fölötti terület sötétebb árnyalatú. Feje, tora és válltakarója világossárgás fehérek, a tor közepén világosbarna csík fut végig. Csápja fehér, alul halványan vagy erősebben barna-foltos, első íze megvastagodott, alul rövid, barnás szőrpamacs díszíti. Szemhéja világosbarna. Ajaktapogatója ferdén fölfelé egyenesen előrenyújtott, másfélszer hosszabb a fejénél, belül fehér, kívül barnás színű, második ízén a csúcshoz feléig érő rövid szőrpamacsot visel. Lábai fehérek, harmadik lábszárán keskeny barnás csík fut végig. Igen hasonlít a *Coleophora ramosella* Zeller, 1949 és egyéb rokon fajokhoz, a biztos faji azonosításához ivarszervi vizsgálat szükséges. Ezeket lásd az eredeti leírásban (Glaser, 1969), www.coleophoridae.bluefile.cz.

Bionómia – Bionomy. Cső alakú selymes zsákja barnás, vékony, 10–11 mm hosszú, a szájszőge kb. 45°. A hernyó tápnövénye a sziklai üröm (*Artemisia alba*), melyen május – júniusban táplálkozik, egy növényen gyakran számos egyed. Az imágók repülési ideje július második felétől szeptember közepéig tart, de ismeretese októberi példányok is.

Elterjedés – Distribution. Az irodalom alapján (Baldizzone et al. 2006) eddig csak Dél-Franciaországból, Olaszországból és Horvátországból volt ismert. Újabban előkerült Spanyolországból és Macedóniából is (www.coleophoridae.bluefile.cz).

Élőhely – Habitat. A magyarországi példány a Gerecse hegység keleti lejtőin és a Zsámbéki-medence találkozásában egymáshoz közel fekvő Bajna és Epöl települések között került elő. A gyűjtőhely pontos koordinátái nem ismertek, így az ott tenyésző növényzetről sincs kielégítő információnk. A tápnövény (*Artemisia alba*) elterjedéséből feltételezve a faj a Dunántúli-középhegység más részein is – pl. Vértess- és Bakony hegység – bizonyára több helyen előfordulhat.

Megjegyzés – Comment. A *Coleophora thurneri* faj a hazai fajjegyzékben a *Coleophora trochilella* és a *C. frankii* fajok közé illesztendő be.

Gelechiidae – Sarlósajkú-molylepkefélék

Anarsia innoxia Gregersen & Karsholt, 2017

Taxonomic confusion around the Peach Twig Borer, *Anarsia lineatella* Zeller, 1839, with description of a new species (Lepidoptera, Gelechiidae) – *Nota lepidopterologica* 40 (1): 65–85. DOI 10.3897/nl.40.11184. Magyar név – Hungarian name: csíkos sarlósomoly

Új adatok – New records. Leányfalu, 1♀, 1997.VII.5-10., leg. B. S. Larsen (ZMUC) – lásd eredeti leírás, továbbá leg. & coll. Buschmann F. 54 példány [Balaton-felvidék, Fövenyes 2 ex; Gánt–Gránás 2 ex; Galyatető–Nyírjes-bérc 1 ex; Gyöngyös, Sár-hegy 31 ex; Kékestető 2 ex; Mátrafüred–Pálosvörösmart 1 ex; Bükk-szentkereszt 1 ex; Alattyán, Bereki-erdő 2 ex; Jászberény, Újerdő 6 ex; Jászfelsőszentgyörgy–hajtai-tölgyes 2 ex; Farnos 1 ex; Szentmártonkő 1 ex; Tápióság, Nagy-rét 2 ex], ♂♂ és ♀♀, valamint egy példány Csákberény, Bucka-hegy, leg. Pastoralis G.

Diagnózis – Diagnosis. Az *Anarsia innoxia* tudományra új fajt ismertető tanulmány alig néhány hete látott napvilágot az *Anarsia lineatella* Zeller, 1839 eltérő habitusú példányainak ivarszervi vizsgálatainak eredményei alapján. Ezeket a leíró szerzők részletesen ismertetik munkájukban – lásd ott. Az új faj azonban morfológiailag is egyértelműen elkülöníthető az *A. lineatella* fajtól, melyet mindez ideig csak a *lineatella* egyedi eltéréseként tartottunk számon.

Szárnyfeszítávolsága 13–15 mm. Elülső szárnyának alapszíne hamuszürke – gyakran egészen fehéres szürke –, a külső szegélytér és a sejt alatti terület valamivel sötétebb. A felső szegély közepén a *lineatella* fajra is jellemző trapéz alakú nagy sötétszürke-fekete folt foglal helyet, mely előtt és után még két-három, hosszabb-rövidebb ékecske van. Utóbbiak olykor hiányozhatnak is, a kontrasztosabb egyedeken azonban élesek. Igen jellemzőek a hosszanti fekete vonalak. Ezek a sejt fölött, a sejtben és a ráncban futnak végig a szárnyon, melyeket gyakran az alapszín-nél jóval világosabb, fehéres csíkok fognak közre vagy szakítanak meg. A legszembeszökőbb rajzlati elem a tőtől a sejt fölött futó, 2 vagy 3 részre szakadt s fehéren keretezett fekete csík, valamint a sejtben olykor alig észlelhető ovális-tojásdad foltot kettészelő s rendszerint megszakítva a külső szegély világos csíkjáig érő fekete sáv, illetve a ráncban a szárnytőtől a külső szögletig érő, szintén megszakított fekete vonal. Egyes rajzosabb, tarkább példányokon még a ránc alatt és a külső szegély mentén is előfordulnak rövidebb, feketés csíkok. A külső szegély előtt egy világos (majdnem fehér), majd egy sötétebb, igen hegyes szöget bezáró keskeny szalag fut keresztül a szárnyon. A rojt körül ölelve a szárnycsúcsot, a csúcstól kezdve fokozatosan kiszélesedik, belső fele barnásszürke vagy szürke, nagyobb, fekete pikkelyekkel tarkítva, külső fele világosabb, két sötétebb választóvonallal. A kevésbé markáns sötétebb egyedek valamivel jobban hasonlítanak a *lineatella* fajhoz, de a felsorolt rajzlati elemek (vonalak) még ezeknél is jól kivehetők. Hátsó szárnyának belső fele világosszürke, a sejten kívül fokozatosan sötétedve a csúcs körül egészen barnásszürke, rojtjának belső fele sötét barnásszürke, a külső, világosabb részén egy választóvonal fut végig. Arca világosszürke – a világos egyedeké majdnem krémfehér –, feje és tora szürke, sötétebb pikkelyekkel tarkított, válltakarói sötétszürkék, a sötétebb egyedeké egészen fekete. Hasa szürke, oldalain kissé sötétebb. Csápja világosszürke, sötéten gyűrűzött. Mindkét ivar ajaktapogatóján nagy, négyszögletes szőrpamacs van, amely kívül sötétszürke vagy fekete, felső 1/3 része viszont mindig világosszürke. A hímek ajaktapogatójának csúcsíze igen rövid, legtöbbször ki sem látszik a szőrpamacsból, a nőstényeké ellenben hosszabb, mint a második íz, vékony, fehéresszürke, rajta két sötét gyűrűvel, olykor azonban a hegye alatt még egy 3. gyűrű is látható.

Bionómia – Bionomy. A lárvát sötét vörösesbarna, eléggé hasonlít az *A. lineatella* faj hernyójához; részletes leírását lásd az eredeti közleményben (Gregersen & Karsholt, 2017). Tápnövénye cseh- és szlovák nevelési tapasztalatok alapján elsősorban mezei juhar (*Acer campestre*), melynek fiatal leveleivel áprilistól júniusig táplálkozik, de feltehetően más juharféléken (*Acer* ssp.) is megél, amely Északkelet-Európában valószínűleg a korai juhar (*Acer platanoides*) lehet. Az *Anarsia innoxia* fajjal ellentétben az *A. lineatella* lárvái viszont nem juhar (*Acer*), hanem szilva

(*Prunus*), alma (*Malus*) és körte (*Pyrus*) félék rügjeit, majd fiatal leveleit fogyasztják, később a termésekbe fúrva magukat, tömegszaporodás esetén ültetvényekben komoly károkat képesek okozni. Az *A. innoxia* egy nemzedékes, imágói június közepétől augusztus közepéig repülnek; a *lineatella* Közép-Európában két generációs: májustól júliusig, majd augusztustól szeptember közepéig rajzanak, a déli országokban, Észak-Afrikában és az USA nyugati részén évente 3–4 nemzedékük is kifejlődhet.

Elterjedés – Distribution. A leírás szerint az *A. innoxia* Európában széles körben elterjedt. Előfordulása eddig Ausztria, Bulgária, Csehország, Dánia, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Lengyelország, Magyarország, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Románia, Szlovákia és Törökország területéről bizonyított. Az Északkelet-Európából származó példányok (Észtország, Lettország, Finnország, Svédország, Norvégia) valószínűleg önálló alfajt, a Spanyolországból, Ciprus és Kréta szigetéről ismert egyedek pedig feltehetően önálló fajt (vagy alfajt?) képviselnek; ezeket a kérdéseket a leíró szerzők egyelőre nyitva hagyták.

Élőhely – Habitat. Az *innoxia* a biotópok széles skáláján – lombhullató erdőben, kisebb ligetekben, kertekben és magányos mezei juharfákon egyaránt – előfordul, helyi szinten gyakori is lehet.

Megjegyzés – Comment. Az új faj leírási folyamatában az MTM gyűjteményi anyaga nem képezte vizsgálat tárgyát, viszont okkal feltételezhető, hogy az ott *Anarsia lineatella* név alatt őrzött egyedek között számos *innoxia* példány lehet megbújva. Ennek ellenőrzése egy későbbi revíziós munka feladata lesz. Az új faj morfológiai jellemzése kapcsán a Buschmann-gyűjteményen kívül egyelőre csak a faunafüzet *Anarsia lineatella* Zeller, 1838 fajról ismertetett leírása (Microlepidoptera IV – Molylepkék IV; Gozmány 1958, p. 168) került fókuszba. Megállapítottuk, hogy az ott közölt *A. lineatella*-leírás első mondatának második része („...és több, hosszú, feketésbarna vonallal”) törlésre kell, hogy kerüljön, mert az egyértelműen az új *Anarsia innoxia* fajra utaló kitétel; a *lineatella* fajnak nincsenek „hosszú, feketésbarna vonalai”. Ugyanakkor az előző, 167. oldalon közölt sematikus *lineatella*-rajz (Gozmány László eredeti tusrajza) a valódi *lineatella* fajt ábrázolja. Az új, *Anarsia innoxia* Gregersen & Karsholt, 2017 faj a hazai fajjegyzékben az *Anarsia lineatella* és az *A. spartiella* fajok közé illesztendő be.

Tortricidae – Sodrómolyfélék

Apotomis infida (Heinrich, 1926) (6. ábra – Fig. 6.)

Apotomis infida Heinrich, 1926, *United States National Museum Bulletin* 132: 1–216.

Magyar név – Hungarian name: fehérfűz-tükrösmoly

Új adatok – New records. Hungary, Jászberény, Hajtai TVT, 1998.V.29., GP 20828 IgR, det. Ignac Richter; Tápióság, Nagy-rét, 2015.VI.12., GP 12614 ZT, det. Z. Tokár, leg. & coll. Buschmann F.

Diagnózis – Diagnosis. Az *Apotomis infida* morfológiai összehasonlítás alapján nem választható el az *A. semifasciana* fajtól (7. ábra – Fig. 7.). Ami kevés különbség észlelhető a két faj között csupán annyi, hogy az *A. infida* átlagosan és

6. ábra – Fig. 6. *Apotomis infida* (Heinrich, 1926), imágó/adult, (fotó/photo: Ig. Richter). Hungary, Farnos, Reketyés-ér, 2006.VII.05., leg. & coll. Buschmann F., det. Ig. Richter.

7. ábra – Fig. 7. *Apotomis semifasciana* (Haworth, 1811), imágó/adult, (fotó/photo: Ig. Richter). Hungary, Tápióság, Nagy-rét, 2015.VI.01., leg. & coll. Buschmann F., det. Ig. Richter.

összhatásában sötétebb, rajzolatai markánsabbak, élesebbek, kontrasztosabbak; az elülső szárny felső szegélye kissé íveltebb (domborúbb), ezért a szárny szélesebbnek tűnik, mint az *A. semifasciana* faj esetében. A méretbeli különbségek sem meghatározóak. Az *A. semifasciana* 16–20, az *infida* 18–21 mm szárnyfesz-távolságú (Razowski 2001, 2003). A nőstények valamivel kisebbek. Mindkét faj alapszíne szürke, ezen belül viszont elég változatos árnyalatúak. Akadnak közöttük egészen paszellszínű szürkék, abból alig kiemelkedő rajzolati elemekkel, míg a sötétebb egyedeknél olykor a szárny külső harmada lényegesen világosabb a szárny egyéb részeinél, gyakran egészen fehér. Egyéb színelem egyik fajon sincs, de egyes *infida* példányokon a szárny közepén elhelyezkedő s rendszerint „V” vagy „U” alakú sötétebb folt alatt elhelyezkedő rövid fekete sáv után a külső szegély szürkés vagy szürkésfehér terén némi barnás árnyalat előfordul. Mindkét faj hátulsó szárnya szürke vagy barnásszürke, a belső, tőtéri rész világosabb, a rojtok mindkét szárnyon szürkék vagy fehérés-szürkék; a két fajt elhatároló különbség itt sem észlelhető.

Összefoglalva: az *A. semifasciana* és az *A. infida* fajok csak az ivarszervi különbségeik alapján választhatók el egymástól.

Bionómia – Bionomy. Mindkét faj hernyóinak tápnövényei fűzfélék (*Salix* ssp.), de az *A. infida* elsősorban a fehér fűzt (*Salix alba*), míg az *A. semifasciana* inkább a hamvas fűzt (*Salix cinerea*) részesíti előnyben, amelyeken május–júniusban előbb a barkákkal, majd az összesodort levelekkel táplálkoznak. Az *A. infida* repülési ideje VI–VII., míg az *A. semifasciana* rajzásgörbéje elnyújtottabb, VI. első felétől VIII. közepéig tart.

Elterjedés – Distribution. Az *Apotomis infida* holarktikus faj, európai elterjedési területe Nagy-Britanniától és Franciaországtól kelet felé Közép-Európa északi részén át egészen az Urál hegységig húzódik. Előfordul még Szibériában, és megtalálták Kanada és az USA területén is. Magyarországról eddig nem volt ismert, igaz, lehetséges hazai előfordulását ez idáig senki nem is kutatta.

Élőhely – Habitat. Az irodalom szerint (Razowski 2001) „hegyek alatti erdő-szélek” lakója. Saját tapasztalataink szerint – és a gyűjtési helyek is erre utalnak – a

nedvesebb helyek, folyók és patakok, esetleg kisebb tavak puhafás galérialigeteinek állata, ahol a *Salix alba* és *Salix cinerea* nem ritka.

Megjegyzés – Comment. Valószínűsíthető, hogy az *Apotomis infida* hazánk északibb tájain sokfelé tenyészik, de a hazai lepidopterológusok többsége ez idáig ivarszervi vizsgálatokat nem végezvén, összetéveszti az *A. semifasciana* fajjal. Ezért feltehetően számos gyűjteményben előfordulhatnak *infida* példányok a rokon faj egyedei között, akár az MTM gyűjteményében is, ahol ez irányú vizsgálatok eddig még nem történtek.

Az *Apotomis infida* a hazai faunajegyzékben az *Apotomis semifasciana* és az *A. lineana* fajok közé illesztendő be.

Pyralidae – Fényiloncák

Delplanqueia inscriptella (Duponchel, 1836) (8. ábra – Fig. 8.)

Delplanqueia inscriptella (Duponchel, 1836), Histoire naturelle des lépidoptères ou papillons de France. Nocturnes. Tome septième. 1–387, pl. CCLXVII–CCLXXXVI. Paris (Méquignon-Marvis).

Magyar név – Hungarian name: vörhenyes kakukkfű-karcsúmoló

Új adatok – New records: Bajna-Epöl, 2006.VI.17., 3 ♂♂, leg. et coll. J. Skyva, gen. prep. 17005 & det. J. Šumpich; Csákberény, Bucka-hegy, 2004.VI.10–12., 1♂, 1♀, leg., det. et coll. J. Liška; Ajka, Pula-Ócs, 2010.IX.3., 3 ♂♂, leg. et coll. J. Skyva, gen. prep. 17006 & det. J. Šumpich; Dabas-Örkény, 2000.VIII.16., 1 ♀; 2004.VI.11., 2 ♂♂, leg., det. et coll. J. Liška.

Diagnózis – Diagnosis. A *Delplanqueia inscriptella* morfológiai összehasonlítás alapján nemigen választható el a *Delplanqueia dilutella* fajtól. Ami különbség észlelhető a két faj között: az *inscriptella* átlagosan kisebb, szárnyfeszítávolsága 18–20 mm, alapszíne vörösesbarna; a *dilutella* nagyobb (20–24 mm) és határozottan barna. A rajzlati elemek és azok elhelyezkedése azonos, de az *inscriptella* fajé elmosódottabb, mert a keresztsávokban és a közöttük lévő felső szegély alatti fehéresszürke területben sok az elszórt, alapszínű pikkely. A belső keresztsávot csak kívülről, a felső szegélynél kíséri sötétebb szín, amelyben a sejt felső és alsó erén gyakran elmosódott, feketés, pontszerű elszíneződés látható. Néha a ráncban is van egy ilyen sötétebb folt. A két sejtvégi fekete pont erős, de kevésbé élesen emelkednek ki az alapszínből, mint a *dilutella* fajon, ugyanígy a külső szegély világosabb mezőjében elhelyezkedő pontok is, utóbbiak gyakran teljesen elmosódottak, alig észlelhetők. A rojt sötétebb, barnás vagy vörösseszürke, benne egy vagy két világosabb választóvonallal. Hátsó szárnya barnás világosszürke, rojtja halványabb, egy sötétebb választóvonallal. Ajaktapogatója, feje, tora és válltakarói az alapszínnel egyezők vagy olykor annál kissé sötétebbek, a potroh szürkésbarna. A rajzlati elemek színe és terjedelme változó, a kontrasztosabb egyedek a megtévesztésig hasonlítanak a *dilutella* faj *subornatella* néven ismert változatához; biztos meghatározás csak ivarszervi vizsgálattal lehetséges. A *D. inscriptella* igen hasonlít még a *Moitrelia obductella* fajhoz is, de annak arcán nincsen szörkúp, a belső keresztsáv lefutása más (íveltebb), a külső foltokra szakadozott és nem éri el a felső szegélyt, a külső szegélyen pedig nem pontok, hanem vonalkák vannak.

8. ábra – Fig. 8. *Pempeliella inscriptella* (Duponchel, 1836), imágó/adult, (fotó/photo: J. Šumpich). Hungary, Bajna-Epöl, 17.6.2006, 3 ♂♂, J. Skyva leg. et coll., J. Šumpich det., GP Šumpich 17005.

9. ábra – Fig. 9. *Pempeliella dilutella* ([Denis & Schiffermüller], 1775, imágó/adult, (fotó/photo: J. Šumpich). Hungary, Balatonakali, 3.9.2010, 1 ♂, J. Skyva leg. et coll. J. Šumpich det., GP Šumpich 17007.

Bionómia – Bionomy. Az *inscriptella* faj hernyójáról és életmódjáról keveset tudunk. Tápnövénye a meszes alapkőzetű talajokon élő korai kakukkfű (*Thymus praecox*), egyes források szerint a *dilutella* fajhoz hasonlóan, valamilyen módon kötődhet valamelyik mezei hangyafajhoz is. Az imágók június közepétől augusztus második feléig repülnek.

Elterjedés – Distribution. A különböző internetes források igen hiányosan, csupán Franciaországból, Spanyolországból, és Máltáról jelzik, azonban Európa számos más országából – Montenegró, Németország, Ausztria, Csehország, Szlovákia – ismert. Az eddigi kutatások kimutatták, hogy Közép-Európa nyugati részében a *D. inscriptella* lényegesen elterjedtebb, mint a *D. dilutella*. Számos vizsgált csehországi példány közül egy kivételével mind ehhez a fajhoz tartoztak (J. Šumpich, J. Liška, G. Elsner revid.). Ezzel szemben a Szlovákia területéről vizsgált egyedek zöme a *D. dilutella* faj egyedei voltak. Synpatrikus előfordulást csak az NP Slovenský kras területén észleltek (in coll. Liška; Pastorális et al. 2017). A két faj Magyarországi elterjedéséről csak a különböző tájegységekről származó és az MTM gyűjteményében őrzött számos egyed vizsgálata után lehet majd reális képet alkotni.

Élőhely – Habitat. A Magyarországon eddig ismertté vált egyedek a Dunántúlon (Bajna, Csákberény, Ajka) és a Duna–Tisza közének meszes homoktáján (Örkény) kerültek elő, ahol a *Thymus praecox* bizonyosan megterem. Azt, hogy az országosan általánosabban elterjedt *Thymus serpyllum*-on kifejlődik-e, még nem tudjuk.

Megjegyzés – Comment. Az évekig a *Delplanqueia dilutella* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – a régebbi magyar névjegyzékekben *Pempeliella d.* faj (Pastorális 2012; Pastorális et al., 2016) – szinonimjának tartott *inscriptella* faji önállóságára Leraut (2014) hívta fel a figyelmet. Munkájában rámutatott a megkülönböztető jegyekre a habituálisan nagyon nehezen elkülöníthető *dilutella* fajtól. Azt, hogy Magyarországon előfordul mindkét faj, pillanatnyilag (a további

kutatások eredményeit megelőzve) Skyva vizsgált példánya bizonyítja: Balatonakali, 2010.IX.4., 1 ♂, J. Skyva leg. et coll., J. Šumpich det, gen. prep. Šumpich 17007, (9. ábra – Fig. 9.). Annak kiderítése érdekében, hogy az MTM gyűjteményének *dilutella* példányai között vannak-e *inscriptella* példányok is, még nem történtek vizsgálatok.

A *Delplanqueia inscriptella* (Duponchel, 1836) faj a hazai faunajegyzékben a *Delplanqueia dilutella* után illesztendő be.

Köszönet – Acknowledgement. A szerzők köszönetet mondanak Ivan Richternek a *Coleophora didymella* és Jan Skyvanak a *Coleophora thurneri* és *Delplanqueia inscriptella* fajok első magyarországi adatának közlésre átengedéséért, Ignác Richternek, Jan Skyvanak és Jan Šumpichnak a fotók elkészítéséért, Ronkay Lásznónak az abstract angol nyelvű fordításáért és egyéb hasznos észrevételeiért, Fazekas Imrének a lektorálásért, a tanulmány szerkesztéséért és megjelentetéséért.

Irodalom – References

- Baldizzone G. 1991: Contribuzioni alla conoscenza dei Coleophoridae. LXIX. *Coleophorora didymella* Chrétien, 1899 e *C. quadristraminella* Toll, 1961 due specie della Val Curone (Prov. Di Alessandria) nuove per la fauna italiana (Lepidoptera). – Rivista Piemontese di Storia Naturale 12: 47–62.
- Baldizzone G., van der Wolf H. W. & Landry J.-F. 2006: Coleophoridae, Coleophorinae (Lepidoptera) – In: World Catalogue of Insects 5. Apollo Books, Stenstrup, 215 p.
- Gozmány L. 1958: Molylepkék IV. – Microlepidoptera IV. – Fauna Hungariae XVI., 5: 167–168.
- Gregersen K. & Karsholt O. 2017: Taxonomic confusion around the Peach Twig Borer, *Anarsia lineatella* Zeller, 1839, with description of a new species (Lepidoptera, Gelechiidae). – Nota lepidopterologica 40 (1): 65–85.
- Leraut P. 2014: Moths of Europe. Vol. 4: Pyralids 2. – N.A.P. Editions, 440 p.
- Pastorális G. 2012: A Magyarországon előforduló molylepkéfajok jegyzéke, 2012. A checklist of the Microlepidoptera occurring in Hungary, 2012. (Lepidoptera). – Microlepidoptera.hu 5: 51–146.
- Pastorális G., Buschmann F. & Ronkay L. 2016: Magyarország lepkéinek névjegyzéke. Checklist of the Hungarian Lepidoptera. – e-Acta Naturalia Pannonica 11: 1–258.
- Pastorális G., Liška J., Elsner G., Šumpich J., Richter Ig., Tokár Z., Endel B. & Skyva J. 2017: Jedenást' druhov motýľov (Lepidoptera) nových pre faunu Slovenska. Eleven lepidoptera species new to the fauna of Slovakia. – Folia faunistica Slovaca 22: 19–29.

- Razowski J. 2001: Die Tortriciden (Lepidoptera, Tortricidae) Mitteleuropas. Bestimmung – Verbreitung – Flugstandort – Lebensweise der Raupen. František Slamka, Bratislava, 319 p.
- Razowski J. 2003: Tortricidae of Europe. Volume 2, Oletreutinae. – František Slamka, Bratislava, 301 p.
- Tabell J. & Wikström B. 2016: *Coleophora proterella* Wikström & Tabell, a new species belonging to *C. virgaureae* species-complex (Lepidoptera: Coleophoridae). – SHILAP Revista de Lepidopterologia 44 (173): 169–174.